

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Ұлттық қолөнер - ер балалардың еңбекке баулуының негізі

ЖАРИЯЛАНДЫ 15.02.2025	ТІРЕК СӨЗДЕР дәстүрлі өнер, еңбекке баулу, көркем еңбек, тәрбиелік мән, технологиялық дағдылар, ұлттық қолөнер, шығармашылық	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/175954/
---------------------------------	--	---

Жаксылыков Тлек Толеужанович

Абай облысы, Семей қаласы

«Бауыржан Момышұлы атындағы №34 жалпы орта білім беретін мектеп»
КММ

Көркем еңбек пәні мұғалімі

Аннотация Бұл мақалада ұлттық қолөнердің ер балаларды еңбекке баулу процесіндегі рөлі қарастырылады. Қолөнер арқылы балалардың шығармашылық қабілеттері дамып, олардың еңбекке деген сүйіспеншілігі қалыптасады. Қазақ халқының ұлттық қолөнер түрлері мен олардың тәрбиелік мәні кеңінен талқыланады. Сондай-ақ, көркем еңбек сабағында ұлттық қолөнер элементтерін қолданудың маңызы мен тиімділігі зерттеледі.

Кілт сөздер: ұлттық қолөнер, еңбекке баулу, көркем еңбек, тәрбиелік мән, шығармашылық, дәстүрлі өнер, технологиялық дағдылар.

Кіріспе

Ұлттық қолөнер – халқымыздың ғасырлар бойы қалыптасқан мәдени мұрасы. Ол тек әдемілік пен эстетиканы ғана емес, сонымен қатар жас ұрпақты еңбекқорлыққа, төзімділікке, ұқыптылыққа тәрбиелеудің негізгі құралдарының бірі болып табылады. Бүгінде көркем еңбек пәнінде ұлттық қолөнерді үйрету арқылы ер балаларды еңбекке баулу өзекті

мәселелердің бірі болып отыр.

Ұлттық қолөнердің тәрбиелік маңызы

Ұлттық қолөнер тек тұрмыстық қажеттілікті өтеумен шектелмейді, ол – рухани және мәдени тәрбие құралы. Қазақтың киіз басу, ағаш өңдеу, металл өңдеу, тері илеу, зергерлік өнері – барлығы да балаларға ата-бабамыздың өмір салтын, еңбекқорлығын, дүниетанымын танытады. Қолөнерді үйрену арқылы балалар ұлттық өнердің маңызын терең түсініп, өз халқының салт-дәстүріне деген құрметін арттырады. Сонымен қатар, бұл процесс олардың бойында эстетикалық талғамды қалыптастырып, өнерге деген сүйіспеншілікті оятады.

Ұлттық қолөнердің тағы бір маңызды тәрбиелік қыры – оның өмірлік дағдыларды қалыптастыруы. Ағаш өңдеу, киіз басу, былғарыдан бұйым жасау сияқты істер балалардың қол еңбегіне деген қызығушылығын арттырып, олардың төзімділігін дамытады. Бұл процестер арқылы балалар еңбектің құндылығын түсініп, кез келген жұмысты адал әрі мұқият орындауға дағдыланады.

Сонымен қатар, ұлттық қолөнер жас ұрпақтың патриоттық сезімін оятып, тарихи санасын қалыптастыруға ықпал етеді. Балалар ата-бабаларының қолдан жасаған заттарымен танысу арқылы олардың өмір сүру салты мен мәдениетіне үңіледі. Мұндай сабақтар жас буынның ұлттық сана-сезімін нығайтып, өз мәдениетіне деген мақтаныш сезімін арттырады.

Қолөнермен шұғылдану балалардың шығармашылық ойлау қабілетін жетілдіреді. Олар өз қолдарымен бұйым жасағанда, өздерінің қиялын іске асырып, ерекше үлгілерді ойлап табуға тырысады. Бұл шығармашылық еркіндік олардың болашақ мамандық таңдауда, өз ісін ашуда немесе өнер саласында жетістікке жетуінде маңызды рөл атқарады.

Ер балалардың еңбекке баулу ерекшеліктері

Ер балаларды еңбекке баулу процесі олардың жас ерекшеліктері мен қызығушылықтарына сәйкес жүргізілуі керек. Ағаш жону, темір өңдеу,

құрал-саймандарды қолдану сияқты жұмыстар олардың қол моторикасын дамытып, техникаға деген қызығушылығын арттырады. Сонымен қатар, еңбек сабақтарында төзімділік, ұқыптылық және жауапкершілік секілді қасиеттер қалыптасады. Бұл процестер баланың өмірге икемді, жан-жақты дамыған тұлға болып қалыптасуына ықпал етеді.

Ер балалар үшін еңбекке баулу тек техникалық дағдыларды меңгерумен шектелмей, олардың психологиялық және әлеуметтік дамуына да әсер етеді. Топпен жұмыс жасау арқылы олар өзара көмек көрсетуді, бір-бірімен ынтымақтаса жұмыс істеуді үйренеді. Еңбек барысында бала өзіне жүктелген тапсырманы дер кезінде орындауға тырысып, жауапкершілікті сезінеді.

Қолөнер арқылы еңбекке баулу ер балалардың шыдамдылығын, ұқыптылығын және ұсақ моторикасын дамытады. Сонымен қатар, олар құрал-саймандармен жұмыс істеу кезінде қауіпсіздік ережелерін сақтауды үйренеді, бұл олардың өмірлік маңызды дағдыларды меңгеруіне ықпал етеді.

Ұлттық қолөнерге баулу ер балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытумен қатар, олардың логикалық ойлауын және кеңістіктік түсінігін жетілдіреді. Олар ағаш, металл немесе басқа да материалдардан бұйым жасаған кезде әр түрлі пішіндерді, өлшемдерді есептеуді үйренеді. Бұл болашақта техникалық және инженерлік салаларда жұмыс істеуге қызығушылық танытуына ықпал етуі мүмкін.

Қолөнермен айналысу барысында балалар өз жұмыстарын аяқтауға деген жауапкершілік пен өз ісіне деген ұқыптылықты меңгереді. Мұндай тәжірибелер ер балалардың шыдамдылығын, қиялдау қабілетін дамытып, шығармашылық әлеуетін арттыруға көмектеседі.

Көркем еңбек пәнінде ұлттық қолөнер элементтерін қолдану

Көркем еңбек сабағында ұлттық қолөнер элементтерін енгізу – балалардың шығармашылық қабілетін арттырудың тиімді әдістерінің бірі. Сабақ барысында ер балалар ағаштан ою ойып, темірден тұрмыстық заттар жасап, былғарыдан бұйымдар әзірлеу арқылы өздерінің

шеберліктерін шыңдайды. Сонымен қатар, бұл оларға ұлттық мәдениетті тереңірек түсінуге көмектеседі.

Сабақ барысында қазақтың дәстүрлі ою-өрнектерін қолдану арқылы эстетикалық талғамды дамытуға үлкен мүмкіндік беріледі. Оқушыларға ою-өрнектердің түрлерін таныстырып, олардың қолданылу ерекшеліктерін түсіндіру арқылы балалардың ұлттық мәдениетке деген қызығушылығы артады. Сондай-ақ, бұл әдіс олардың ұсақ моторикасын дамытып, қол еңбегіне деген ынтасын күшейтеді.

Ұлттық қолөнер элементтері тек сәндік сипатқа ие болып қана қоймай, сонымен қатар, балаларды практикалық тұрғыдан ойлауға үйретеді. Олар белгілі бір бұйымды жасау барысында оның құрылымын ойластырып, қажетті өлшемдерін есептеп, материал таңдау сияқты технологиялық үрдістерден өтеді. Бұл олардың логикалық ойлауын дамытып, инженерлік және техникалық дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі.

Көркем еңбек сабақтарында ұлттық қолөнерді қолданудың тағы бір маңызды аспектісі – оқушылардың өз қолдарымен жасаған бұйымдарының өмірде қолданылуы. Балалар жасаған бұйымдарын үйде, мектепте немесе түрлі көрмелерде көрсету арқылы олардың өз еңбегіне деген мақтаныш сезімі артады. Бұл өз кезегінде олардың еңбекке деген ынтасын арттырып, әрі қарай да шығармашылық ізденіске ұмтылуына ықпал етеді.

Сонымен қатар, сабақ барысында топтық және жұптық жұмыстар ұйымдастыру арқылы оқушылардың өзара қарым-қатынасын нығайтуға болады. Топтық жұмыс балаларға өзара көмек көрсетуді, жауапкершілікті бөлісуді және бірлесе еңбек етудің маңыздылығын түсінуге көмектеседі. Бұл олардың коммуникативтік қабілеттерін дамытып, болашақта командалық жұмыс дағдыларын меңгеруіне ықпал етеді.

Қорытынды

Ұлттық қолөнер ер балаларды еңбекке баулудың маңызды құралы болып табылады. Ол балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытып

қана қоймай, олардың бойында ұлттық сана, еңбекқорлық және эстетикалық талғамды қалыптастырады. Сондықтан көркем еңбек пәнінде ұлттық қолөнер элементтерін кеңінен қолдану – тәрбиенің маңызды бөлігі. Ұлттық қолөнерге баулу арқылы балалар өз халқының мәдениетін тереңірек түсініп, оны болашақ ұрпаққа жеткізудің жауапкершілігін сезінеді. Демек, дәстүрлі өнер арқылы балалардың жан-жақты дамуы мен ұлттық құндылықтарды бойына сіңіруі – заманауи білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. *Әубәкірова, Р. «Қазақтың дәстүрлі қолөнері» – Алматы: Өнер, 2018.*
2. *Нұрғожина, С. «Ұлттық тәрбие және еңбекке баулу» – Астана: Білім, 2020.*
3. *Омаров, Қ. «Қолөнер – тәрбие құралы» – Алматы: Рауан, 2019.*
4. *Қазақстан Республикасының орта білім беру стандарттары: Көркем еңбек пәні бағдарламасы, 2024.*

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.